

A Láng Művelődési Központ felújítása – hagyomány és megújulás Angyalföldön

- pályázat a XXI. Magyar Ingatlanfejlesztési Nívódíj pályázatra -

A létesítmény elnevezése: **Láng Művelődési Központ (LMK)**

Pontos címe: **1139 Budapest, Rozsnyay utca 3.**

A nevező adatai:

Budapest Főváros XIII. Kerületi Önkormányzat

1139 Budapest, Béke tér 1.

Képviseli: dr. Tóth József polgármester

A beruházók adatai:

Tulajdonos: **Budapest Főváros XIII. Kerületi Önkormányzat**

1139 Budapest, Béke tér 1.

képviseli: dr. Tóth József polgármester

Beruházó: **XIII. Kerületi Közszolgáltató Zrt.**

1131 Budapest, Béke utca 65.

képviseli: dr. Palatka Livia vezérigazgató

Tervező:

Építész tervező: Archi-kon Kft.

1114 Budapest, Bartók Béla út 61.

képviseli: Pólus Károly (É1-01-2799) és Nagy Csaba (É1-01-1609) vezető építész tervezők

Kivitelező:

Nimród – Bau Kft.

2000 Szentendre, Szentlászlói út 36-38.

Képviseli: Tátrai Tibor ügyvezető

Üzemeltető:

Angyalföldi Láng Művelődési Központ Közművelődési Egyesület

1139 Budapest, Rozsnyay utca 3.

Képviseli: Décsiné Vismeg Ágota Ibolya elnök

Főbb adatok:

Projekt megnevezése	A Láng Művelődési Központ felújítása	
telek területe	1946	m ²
beépített terület	1265	m ²
zöld terület	681	m ²
építési költség	1.300	millió Ft
saját erő	önkormányzati forrás	100 %
a bérbeadás állása 2019. szeptemberben	Az LMK közművelődési intézmény, üzemeltetője az Angyalföldi Láng Művelődési Központ Közművelődési Egyesület	

Történelmi bevezető

A Váci út a Pestről kivezető négy út egyikeként a főváros 1873-as létrejötte után az ország egyik legfontosabb ipari központjává vált. A kitűnő közlekedési adottságokkal rendelkező főút (vasúti és a dunai víziközlekedés közelsége) mellett sorra épültek fel az újabb és újabb ipari üzemek.

1868-ban a pozsonyi születésű, felsőipari iskolát végzett Láng László Pestre költözése után két évvel megalapította kis gépjárműjavító műhelyét, melyet 1873-ban a Váci útra telepített át, a mostani Turbina utca – Váci út sarkán álló nagy ipari telekre. A kis üzem az ország iparosodásával méretes gyárrá fejlődött, 1900-ban a Láng Gépgyár 1300 lóerős gépe megnyerte a párizsi világkiállítás Grand Prix díját és aranyérmét is.

A vállalkozás túlnőtt a családi kereteken, 1911-ben részvénytársasággá alakult és tovább fejlődött. A húszas évekre a cég világhírű termékei a nagyteljesítményű gőzturbinák lettek, és a vállalkozás az egyik legnagyobb, legfontosabb hazai gépgyárrá vált. A második világháborúban hadiüzemként működött, a háború pusztításait kisebb veszteségekkel élte túl. A gyárat az összes nagyüzemmel együtt 1948-ban államosították, és az ötvenes évek nehézipari célkitűzéseinek megfelelően tovább bővítették és modernizálták. Fénykorában, az 1960-as, 70-es években több mint 3000-en dolgoztak benne.

A kiegyezés után a magyar iparosodás a gyárak mellett létrehozta az ipari munkásság társadalmi rétegét is. Hirtelen megnőtt az iparban dolgozók száma, az új társadalmi réteg megjelenése egész városnegyedeket formált át, megjelentek a munkástelepek, lakónegyedek, nem volt ez másképpen a Váci út környékén sem.

A koncentrált ipari munkásság sokszor a maga kezébe vette közösségi, kulturális életét, sorra alakultak a gyári dalárdák, önképző körök. Az önszerveződés mellett sok gyártulajdonos is önként vállalt feladatának tekintette dolgozói jólétének biztosítását. Az egyik élenjáró család a Láng család volt, akik a húszas években nagy sporttelepet létesítettek a gyári dolgozók számára a mai Rozsnyay utca Váci út felé eső, akkor még üres telkein.

E sporttelepen állt egy tornacsarnok a Lomb utca - Rozsnyay utca sarkon, ahol 1929-ben megalakult a Láng Gépgyár tisztviselői sportköre, amelyből a későbbiekben a Láng Kultúrház és Művelődési Központ vált.

A háború után a kultúrház irányítását a Láng Gépgyár szakszervezeti bizottsága vette át, és tovább bővítette a Ház működési területét. Az intézmény 1949-ben művelődési otthon címet kapott. E korra jellemző volt, hogy a nagyipari üzemek különböző kultúrotthonokat, művelődési házakat tartottak fenn. A korszak ideológiájának szerves része volt a munkásság szerepének hangsúlyozása, a kulturálódásához a megfelelő keretek megteremtése, a munkaidőn kívüli közösségi élet minél hatékonyabb megszervezése. Ezen célkitűzések megvalósításának egyik legmegfelelőbb terepe a gyári kultúrotthonok voltak. A Láng Gépgyár Művelődési Otthon mellett továbbra is működtette a gyár a Rozsnyay utcai sporttelepet, így vált a Rozsnyay utca Váci út felé eső része egyfajta rekreációs, sport- és kultúrközponttá.

A művelődési otthon működésén és látogatottságán az ötvenes évek végén induló brigádmozgalom is nagyot lendített, melynek hatására a Láng Művelődési Központban is hangsúlyossá vált az ismeretterjesztő funkció. A megnövekedett funkcióval együtt járt a látogatók számának bővülése is. A hatvanas évek közepére a Láng Kultúrház túlnőtt a Láng Gépgyáron, és Angyalföld egyik meghatározó kulturális központjává vált. Szolgáltatásait már nemcsak a gyár dolgozói vehették igénybe, a kultúrház vezetése tudatosan nyitott a környékbeli lakosok, idősek és gyerekek felé is.

A nagyra duzzadt látogatói kör, a többfunkciós feladatellátás már meghaladta az 1958-ban egyszer már kibővített épület kereteit, ezért 1968. és 1970. között jelentős átalakításon, bővítésen esett át az épület. A Tokár György tervezte megújult Angyalföldi Láng Művelődési

Központot (LMK) 1970. január 14-én adták át. Ekkor épült a színháztermi épülettömb a kétszintes konzolos tetőfelépítménnyel együtt. A színházterem mellett kisebb szakköri helyiségeket és nagyobb előadótermeket alakítottak ki. Az épület beosztása a következő volt:

- 456 fős színházterem,
- új hírlapolvasó a földszinten,
- I. emeleti galéria: kiállítások,
- II. emelet: játékterem,
- III. emelet: 5 kisebb terem, szakköröknek, tanfolyamoknak.
- régi épületszárny: irodák, előadóterem, nyelvtanfolyamok termei, könyvtár.

A kultúrotthon továbbra is többfunkciós művelődési központként működött, egyrészt kielégítette a Láng Gépgyár dolgozóinak művelődési és szórakozási igényeit, másrészt a hatókörébe eső üzemek dolgozóinak tanfolyamokat szervezett. A művelődési ház a környező területek felé is kinyitotta kapuit: a kerületi iskolákkal, szakmunkásképző intézetekkel együttműködési szerződéseket kötöttek, szaktanfolyamokat, filmsorozat vetítéseket szerveztek.

A nyolcvanas évek gazdasági válsága a Láng Gépgyárat sem kerülte el, a gyár 1987-ben bezárt. Többszöri sikertelen újjáélesztését követően az ismét részvénytársaságként működő ipartelep felosztották, a gyár végleg 2000-ben szűnt meg. A fenntartó vállalat megroppanása és a rendszerváltozás során a szakszervezeti szerepek megváltozása nagyban megrendítette az LMK működését. A kilencvenes évek elején országszerte sorra zártak be a nagyvállalatok által fenntartott művelődési házak (pl. MOM, Ganz művelődési ház stb.)

Az épület működtetését átmenetileg a Vasas Szakszervezet által alapított Vasas Művelődési Intézmények Szövetsége vette át, de az alapvető problémákat e váltás nem oldotta meg. Az LMK jogképessége is kérdésessé vált, ezért az itt működő civil szervezetek az országban szinte egyedülálló módon maguk vették kezükbe a nekik otthont adó épület és intézmény sorsát: 1993-ban egyesületet alapítottak a művelődési otthon további működtetésére, az Angyalföldi Láng Művelődési Központ Közművelődési Egyesületet. 1997-ben a kerületi és a fővárosi önkormányzat megállapodása értelmében az LMK épülete a hozzá tartozó telekkel a XIII. kerületi önkormányzat tulajdonába került. Ezután a kerületi önkormányzat közművelődési szerződést kötött a Láng Egyesülettel, melynek értelmében az épület továbbra is Láng Művelődési Központként működik, cserébe az egyesület évenkénti közművelődési megállapodásban rögzíti, hogy mely kerületi közművelődési feladatokat látja el. A Láng fogadta be az 1998-ban bezárt Ganz Művelődési Házban 1873 óta működő Acélhang Dalárdát és az 1926-ban alapított Keil Ernő Fúvószenekart is.

Az Egyesület kiemelt tevékenységi körébe tartozik napjainkban is a nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés, a kulturális tevékenység, a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségekkel, valamint a határon túli magyarsággal kapcsolatos tevékenység.

A Láng Művelődési Központ felújítás előtti állapota – 2017.

Az LMK épületén az 1970-es átépítés után egészen 2017-ig nem végeztek nagyobb felújítási vagy állagmegóvási munkákat. Az épület állapota jelentősen leromlott. Az épületen belüli közlekedés áttekinthetetlen volt, a folyósók szűkek voltak, az épület nem volt akadálymentes. A nagyteremben lévő színpad kicsi volt, hiányzott mind a széktár, mind a díszlettár, a színpadtechnika elavulttá vált. Nem állt rendelkezésre nagyobb próbaterem, az első emeleti termék megközelítése körülményes volt, az épület nem felelt meg a tűzvédelmi előírásoknak. A helyiségek, helyiségcsoportok elrendezése és egymással való kapcsolata nem volt

megfelelő, megközelíthetőségük gyakran zezugosnak, kiismerhetetlennek látszott. Néhol teljesen hiányzott a tároló, a raktár, ugyanígy a vizesblokkok és a szociális helyiségek száma, kialakítása sem volt megfelelő.

Az épület belső burkolatai a korabeli forma- és anyaghasználatára jellemző fa, téglá és műköburkolatok voltak, melyek megjelenésükben és hangulatukban értéket képviseltek, ugyanakkor elhasználódtak, sérültek voltak. Mindezek mellett az épület gépészeti berendezései (fűtési és légkezelési rendszer, épületvillamoság) cserére szorultak.

A felújításról a döntést a XIII. Kerületi Önkormányzat Képviselő-testület a 2016 június 23-i ülésén hozta meg, a Láng Művelődési központ épületkorszerűsítésének beruházási célokmányának elfogadásával. A felújítás teljes költségére a Testület 1.002.000 E Ft összeget szavazott meg. Megkezdődtek az állapotfelmérések, a felújítással kapcsolatos igények

felmérései és a felújítás tervezési munkálatai, amelyet az Archikon tervező iroda látott el.

Fejlesztési koncepció

Önkormányzatunk településfejlesztési dokumentumaiban megfogalmazott érték a múlt adottságainak átalakítása és átörökítése napjainkon keresztül a jövő generációk számára. A fenntartható városfejlesztés a XIII. kerületben magában hordozza e kettősség folyamatos alkalmazását: átalakítás és átörökítés. Míg az előbbi folyamatok a főként ipari és egyéb barnamezős tevékenységek funkcióváltását jelentik, addig az átörökítés a kerületi értékek (építészeti, emberi és lakókörnyezeti értékek) tudatos megőrzését szolgálja a folyamatos megújítás jegyében. Célunk a hagyományörzés és az értékteremtés.

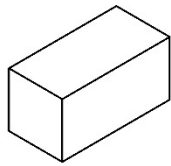
Ezen elvek mentén indultunk el a Láng Művelődési Központ a teljes megújulás felé vezető úton.

A felújítást megelőző tervezési szakasz

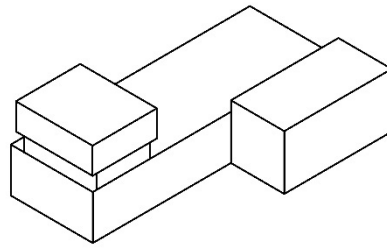
Mind a tulajdonos Önkormányzat, mind az épületet üzemeltető egyesület egyetértett, hogy a Láng Művelődési Központ épülete építészeti és jellegzetes belsőépítészeti megoldásaival olyan értéket képvisel, amelyet érdemes a felújítás során megmenteni. Ennek megfelelően célul tűztük ki az épület bizonyos építészeti értékeinek átörökítését úgy, hogy mindezzel párhuzamosan az épület energetikai szempontból, gépészetileg és belsőépítészeti szempontból is teljesen megújulhasson. E kettős szempontrendszer már a felújításhoz kapcsolódó igények felmérésekor markánsan megmutatkozott: őrizni a majd 100 éves múlt emlékeit, egyben mindenben megfelelni a mai jogszabályi követelményeknek és felhasználói igényeknek. A felújítás megkezdése előtt felmértük és összegeztük azon igényeinket, amelyek alapján megkezdhetjük az épület újratervezését.

A felújítás építészeti és városfejlesztési koncepciója a folytonosság volt. Az 1960-as, 1970-es években készült épületek átalakításának és felújításának idejét éljük, hiszen ezek az épületek most lesznek 50-60 évesek. Ebből a korszakból származó alkotások nagy része nincs semmilyen védettség alatt, azonban kiemelkedő, sokszor rejtett építészeti értékekkel rendelkeznek. Az épület eredeti hangulatát és karakterét megőrizve folytattuk és kiegészítettük az eredeti, Tokár-féle építészeti koncepciót.

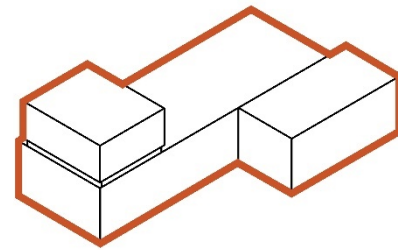
Az épület szerkezetének változásai

1932
tégla épülettömeg

1970
hozzáépítés

2018
korszerűsítés

Az 1970-es években épült bővítés a már meglévő téglaburkolatú épület hozzáépítéseként jött létre, minimálisan figyelembe véve a funkcionális és tömegalakítási illeszkedést. A mostani rekonstrukció lehetőséget nyújtott a teljes épülettömeg egységesítésére és funkcionális kapcsolatainak tisztázására.

A Tokár György-féle bővítés, a kor technológiájának és szellemiségének megfelelően, előregyártott szerkezetekből épült, mosottkavics szórású betonpanelel és alumínium fém burkolattal a fejpületen. Az energetikai korszerűsítés következtében a homlokzati megjelenés kérdése komoly fejtörést okoz az ilyen, és ehhez hasonló épületek esetében. Ezért egy olyan anyagra esett a választásunk, ami magában hordozza az ipari karaktert, ugyanakkor a középület jellegét is megőrzi. Kiselemes ipari klinker burkolatra esett a választás, amit fordítva, a hátával kifelé építettünk be, emiatt különleges fény-árnyék hatást kelt, utalva az egykori mosott kavics homlokzatra.

A Művelődési Központ lehangsúlyosabb elemei az aula és a nagyterem. Az ezekben lévő anyagszerű, kézműves jellegű felületet (mint a stokkolt beton pénztár és büfé, a nagytermet körülölelő vörös mezőtűri téglarchitektúra vagy az akusztikai fenyő lécváz), mind megőriztük és felújítottuk. A belsőépítészeti világ koncepcionálisan visszafogott, semleges felületei kiemelik a karakteres építészeti elemeket.

Az igazi kihívást számunkra az jelentette, hogy a ház maximálisan megfeleljen a mai igényeknek, ugyanakkor megőrizze az eredeti atmoszféráját.

Műemlékvédelmi szempontok

A Láng Művelődési Központ nem élvez műemléki védeltséget, de úgy kezeltük, mint egy műemléki értékekkel rendelkező épületet. Egy nagyon izgalmas alapanyagot kaptunk, ami tele volt apró innovációkkal. A kor egyik legkiválóbb statikusa, Gnädig Miklós dolgozott a házon, ennek eredménye volt a bázikus vasbeton pillérekről „belógatott” fejpületi tömeg és a nagyterem nagyfeszítávú lefedése, valamint az akusztikai megoldások, melyek a kor kiemelkedő előadó- és mozitermivé tették a nagytermet. Minden ilyen érték feltárására és megőrzésére törekedtünk a projekt teljes élettartamában.

Funkcionális leírás

A földszinti szélfogóból belépve a reprezentatív alulába érkezünk, amihez szervesen kapcsolódik a nagyterem és a galérijaszint. Balra, a Lomb utca felé haladva helyeztük el a vizesblokkokat és a liftet, valamint jobbra fordulva egy szekcionálható termet, az irodákat és egyéb kiszolgáló funkciókat.

A galérijaszinten könyvtár, zenekari próbaterem és egy nagyobb rendezvényterem kapott helyet. Itt volt fontos, hogy a Tokár György-féle bővítés és a korábbi téglatömeg funkcionálisan összekapcsolódjon és egy szintbe kerüljön.

A fejrészben három kisebb terem kapott helyet, amit a különböző klubok, szakkörök és énekkarok vettek birtokba.

A fejpület legfelső szintje egy későbbi fejlesztés potencióális része, jelenleg kiállítások, vetítések és installációk ideiglenes színhelye.

Az alagsorban lévő személyzeti blokk és művészöltözők mellett raktárak és a gépészeti rendszerek is helyet kaptak.

Innovatív műszaki és környezettudatos megoldások

A beruházás a Láng Művelődési Központ komplett energetikai korszerűsítését tűzte ki célul. Az épület teljes hőszigetelése megtörtént, a homlokzati nyílászárók cseréje mellett. Korszerű vezérlésű gépészeti rendszereket alakítottunk ki hővisszanyerőkkel.

A Kivitelezés kezdete és vége:

Kezdés: 2017. január 2.

Befejezés: 2018. május 25.

Műszaki átadás-átvétel: 2018. május 25.

Végleges használatbevételi engedély: 2019. augusztus 8.

A felújított épület

A felújítást követően a már létező főbejárat mellett két gazdasági jellegű bejárattal gazdagodott az épület, a mostani átépítéssel megnövelt alapterületű aula méltó teret nyit a vendégek számára. Az aulához közvetlenül kapcsolódó porta és jegyértékesítés, büfé, közönségforgalmi csoport, valamint körbejárható ruhatár szolgálja ki a látogatókat. A nagyterem mobil elemekkel növelhető mélységű színpaddal bővült továbbá a kapcsolódó kiszolgáló funkciókkal az új épületrész földszintjén és pinceszintjén új helyiségeket alakítottunk ki. További új, 50 és 100 m²-es termeket hoztunk létre a földszinten, az első és második emeleten.

Fontos szempont volt az épületszerkezet, a burkolatok teljes felújítása is. A felújítandó épületet jellemzően tartószerkezetig viszabontottuk. Új épületburkot kellett építeni (külső falak, hőszigetelés, homlokzatburkolatok, nyílászárók, lapos tetők hő- és vízszigetelése), amely megfelel az épületfizikai és akusztikai követelményeknek. Jellemzően az előcsarnok mentén padlótól álmennyezetig tartó hőszigetelő üvegezésű nyílászárók biztosítják a minél nagyobb mértékű természetes megvilágítást. Homlokzatburkolatként előregyártott beton kéregpanelt, illetve lemezburkolatot építettünk be, melyek a meglévő pillérek hőszigetelésével megőrzik az eredeti vertikális osztást. Az épületbelső a mezőtéri téglafal megőrzésével, illetve faanyagú burkolatok használatával utal az egykori megjelenésre, de több világos felülettel és több természetes megvilágítással világosabb összképet nyújt.

Bár az épület megközelítése közterület felől már a felújítás előtt is akadálymentesen megoldott volt, de az épület ezen kívül nem volt akadálymentesen használható.

A régi állapotú épületben az eredeti és az újabb, 1970-ben épült épületrész padlószintje eltérő volt, a szintkülönbségeket lépcsők hidalták át. A közlekedők szélessége több helyen szűk volt, a kerekesszékekkel történő közlekedést és megfordulási lehetőséget nem biztosította. Az épületben nem volt személyfelvonó, illetve a közönségforgalmi és személyzeti WC-kben, vizesblokkokban akadálymentes használatra alkalmas illemhely nem volt kialakítva.

Közhasználatú építmény felújítása, korszerűsítése során biztosítanunk kellett a biztonságos és akadálymentes megközelíthetőséget és használatot, ezért az egész épületet akadálymentessé

tettük, liftbeszereléssel, a közlekedők burkolatának csúszás- és tükröződésmentes kialakításával, az épületrészek közötti lépcsők elbontásával, a megfelelő méretű nyílászárók biztosításával. Nemektől független, kerekesszéket használó személyek részére alkalmas illemhelyet létesítettünk.

A Láng Művelődési Központ emblemikus térplasztikái voltak a korábbi időszakokban az aulában kifüggesztett nagy Lottó és Totó emblémák. Hosszú időn keresztül itt tartották a szombat esti lottóhúzásokat, ennek emlékét is őrizték a kisplasztikák. A korabeli hangulat megtartásaként a két emblémát megőriztük és felújítva visszahelyeztük őket eredeti helyükre, az aulacsarnok falára. A retró hangulatot őrzik a folyósókon elhelyezett, felújított hetvenes-nyolcvanas évekbeli ülőbútorzatok, asztalkák, kiválóan ötvözve a XXI. század hangulatát a 40-50 évvel ezelőttivel.

A felújított épület kapcsolódása a környezetével

A Rákos-patak közelsége, amelyet a kerületi Önkormányzat rekreációs övezetként jelölt ki, szerencsés funkcionális kapcsolatot biztosít a Láng Művelődési Központ és az egyéb, a szabadidő tartalmas, pihentető eltöltésére létrehozott intézmények között. A szomszéd épülettömbben helyezkedik el a volt Láng Sporttelep utódjaként működő Angyalföldi Sportközpont, mellyel kialakítható egy szorosabb együttműködés, színesítve a tevékenységeiket.

A művelődési központtól északra, a Rákos-patak túlsópartján terül el a XIII. kerület egyik legnagyobb lakóövezete, a "családosok negyede", amely a művelődési központ környezetéhez hasonlóan folyamatosan átalakulóban van. Ezt a lakóközösséget tudja majd kiszolgálni a Rákos-patak menti rekreációs övezet és ehhez tud közvetlenül is kapcsolódni a Láng Művelődési Központ.

Jelenleg az idősebb korosztály az egyik fő célcsoportja az LMK által a szervezett programoknak, melyek népszerűek, nagy igény mutatkozik rájuk, a Művelődési Ház fontos feladatot lát el ennek a közösségnek az összetartásával. A megújuló központ egyik célja, hogy az épület még több programlehetőséget nyújtson ennek a korosztálynak, és a Ház közösségi tereit a látogatók a programokon túl is szívesen használják. Az új, környező lakóterületek várhatóan egy fiatalabb generáció megjelenését is előrevetítik, a megnövekedett létszám indokolttá teszi a művelődési intézményben a fiatalok, családok számára is több szabadidős tevékenység biztosítását.

Az azonos érdeklődési körű látogatóknak létrehozott rendezvények, fesztiválok, klubok, szakkörök szintén a közösségteremtés eszközei, amelyekkel most is él a művelődési központ, és amelyek tematikája rugalmasan bővíthető az igénynek megfelelően.